

TÜRKİYEDE KÖY ENSTİTÜLERİ HAREKETİ VE KÖY KALKINMASI

Doç. Dr. Cevat GERAY

Eğitim Sosyolojisi Kürsüsü Öğretim Üyesi

Cumhuriyet döneminde köye en sistemli yaklaşım, eğitim alanında özellikle Köy Enstitüleri hareketiyle olmuştur. Dünya çapında bir eğitim denemesi olarak Köy Enstitü hareketinden önemli sonuçlar elde edilmiştir. Bu hareketi daha iyi kavrayabilmek için Cumhuriyetten sonra eğitim alanındaki gelişmelere kısaca göz atmakta yarar vardır.

1924'te yurdumuza gelip öğretmen yetiştirme konusunda bir rapor veren Eğitimci Prof. J. Dewey, sadece, siyasal, ekonomik ve kültürel gelişmede önderlik edeceklerin yetiştirilmesinin yetmeyeceğini, bütün vatandaşların buna hazırlanması gerektiğini belirtiyordu (1). Okulların toplumsal hayatın merkezi olması gereğini açıklayan Dewey, köylerin ihtiyacı düşünülmeden kurulan eğitim sisteminin kuramsal ve skolastik bir nitelik kazanacağını ileri sürüyordu. Mustafa Necati'nin Millî Eğitim Bakanlığı zamanında, 1927'de köy okulları için bir takım yenilikler taşıyan ayrı bir öğretim programı hazırlanmıştır. Bu programları uygulayacak öğretmenler için "iş prensiplerine müstenit tedrisat kursu" açılmıştır. Fakat Cumhuriyetin yöneticileri, bu programları köyde uygulayacak öğretmenlere sahip kurulan eğitim sisteminin kuramsal ve skolastik bir nitelik kazanacağını değildi. Eldeki öğretmenler de şehre kaçıyor, "boş kadrolar" çoğalıyordu.

1933'te kurulan "Köy İşleri Komisyonu" köyler için yeni bir öğretmen tipinin yaratılmasını öneriyordu (2). Bu öğretmenin, köyün inanışlarında, toplum işlerinde, ekonomik ve özdeksel sorunlarında etkili olması gerektiği, sözü edilen Komisyonca belirtiliyordu. Köy öğretmenin köyde kalması, köylü gibi çalışması, onlarla "mukadderat birliği" yapması, köyde ev kurup oturması, aile kurması, sürekli olarak kendini yetiştirmesi gerekliydi. Çünkü, Tonguç'un sözleri ile "Köy Meselesi, köyde eğitim problemleri de içinde olma üzere", köyün "mihanikî bir surette" kalkınması değil, "mânalı ve şuurulu bir şekilde içten canlandırılmasıdır" (3). Tonguç'a

(1) İ.H. Tonguç, *Eğitim Yoluyla Canlandırılacak Köy*, İstanbul, 1949, s: 50-71

(2) *Aynı eser*, s. 85.

(3) *Aynı eser*, s. 85.

göre, “köylü insanı öylesine canlandırmalı ve şuurlandırmalı ki onu, hiçbir kuvvet, yalnız kendi hesabına ve insafsızca istismar edemesin, köyün sakinlerine köle ve uşak muamelesi yapmasın. Köylüler şuuratsız ve bedava çalışan birer iş hayvanı haline gelmesinler. Onlar da her vatandaş gibi her zaman haklarını korumasını bilsin” (4). Köy herşeyin temeli olmalıydı. Köyden güç almayan, köylünün katılmadığı işler başarılamazdı. “güvenilecek tek kuvvet köyden yeni yetişen nesiller”di.

Köyde yapılacak önemli işler vardı. Tonguç bunları şöyle sıralıyordu: (5)

“a) Köylüyü, yiyecek, giyecek, konut ve iş araçları gibi ihtiyaçlarını normal biçimde sağlayacak duruma getirmek,

b) Cumhuriyetin ana ilke ve değerlerini köylüye benimsetmek,

c) Hukuk, para ve ekonomi işlerini köyün yapısına uygun duruma getirmek, verimli kılmak,

d) Köylüleri iyi bir üretici ve “ülke sanayii için güvenilebilir birer tüketici” durumuna getirmek, olumsuz hayat görüşlerinden, ümmet döneminin göreneklerinden kurtarmak, yeni hayatın çalışma koşullarına göre hareket edebilecek yaşama heves ve tutkularını arttırmak.”

Bunları gerçekleştirebilmek için yeni bir ruh ve bilinç yaratmak gerekiyordu. Başarılı olabilmek için, “gerçek köyün renklerinin başbaşa olduğunu” bilmek gerekir (6).

“...Reel köyün renkleri başkadır. Bu renkleri, köyü uzaktan dürbünle seyrederek gibi bakarak görmemize imkân yoktur. Kanımızı ve iliklerimizi, istiyerek köyün içine akıtmadıkça, kırk bin köyün sırlarını anlayamayız. Köyü anlayabilmek, köylüyü duyabilmek için onunla kucak kucağa, nefes nefese gelmek lâzımdır. Onun içtiği suyu ve ayrıntı içmek, yediği bulguru yemek, yaktığı tezeğin ifade ettiği sırları çözebilmek ve yaptığı işleri yapabilmek şarttır”.

Bunun için ter dökülecek olan kahraman teknisyenlere ihtiyaç vardır. “Nazariyeci ulema taslakları”na değil. Bunlar, bataklığı kurutmayı, sıtma-hıya kinin vermeği, pulluğun kullanılması gibi becerileri bilen, uygulayan ve köylüye uzman kişiler olacaklardır. Bunları yetiştirmek gerekir.

Öğretmen ihtiyacını kısa sürede gerçekçi yoldan çözmek üzere, nüfusu öğretmen gönderilmesine elverişli olmayan köylerin “öğretim ve eğitim işlerini görmek”, “fennî ziraat için köylülere rehberlik etmek” üzere “eğitmen” kullanılmasını öngören 3228 sayılı kanun 1937’de çıkarıldı. Eğitim, köyde doğup büyümüş, askerliğini yapmış, eğitmen oluncaya

(4) İ.H. Tonguç, *a.g.e.* s. 22.

(5) *Aynı*, s. 36

(6) *Aynı*, s. 531

kadar türlü işlerde sınanmış, çevredeki gerçek hayattan alınması mümkün bilgileri yaşayarak öğrenmiş bir kişidir (?). Askerliğini onbaşı, çavuş ya da sağlık eri olarak yapmış olanlar çoğunluktadır, denilebilir. 1937-1947 arasındaki on yıllık dönemde, öğretmenlerin sayısı 8,675'e, eğitimci okulların sayısı da 7090'a varmıştı. Bunların köyü canlandırarak nitelikte pek çok işleri başarıyla yürüttükleri anlaşılıyor. Onları yetiştirmekle görevli gezici baş öğretmenler, işi çoğaldıkça bunları işbaşında eğitemiyordu. Kendi kendilerine yetişmeleri için gerekli yayınlardan yoksun bırakılmışlardı.

Eğitmen sistemi, ancak daha geniş bir eğitim hareketinin içinde geçici ve tamamlayıcı bir çözüm yolu idi. Gerçekte de öyle oldu, 1939'da toplanan Birinci Millî Eğitim Şûrasın'da, ilköğretmen okullarının görevini iyi yapacak öğretmenler yetiştirir duruma getirilmesi, köy çocuklarına bütün bu işleri yapabilecek kişiliği veren koşulları sağlayan Kızılçullu, Çifteler ve benzeri köy öğretmen okulları gibi kurumları arttırılması kararlaştırıldı. Bunun üzerine, 1940 yılında 3803 sayılı kanunla köy öğretmeni ve köye yarayan öteki meslek sahiplerini yetiştirmek üzere, tarıma elverişli arazi bulunan yerlerde Köy Enstitülerinin açılması kararlaştırıldı. Yurdun değişik bölgelerinde 20 kadar enstitü açıldı. Köy Enstitülerinden, onbini öğretmen; sekizbini eğitimci, bini sağlık memuru olmak üzere 20 bin kadar köy genci yetişmiştir. Çok partili düzene geçerken özellikle köy okulu yapımında köylünün zorlanması birtakım politikaçıların işine yaradı. 1949'da Köy Enstitülerinin programında önemli değişiklikler yapıldı. Sonra da 1952'de adları öğretmen okullarına çevrilmek yoluyla kapatıldılar.

Bu hareketin yansız ve bilimsel bir değerlendirilmesi henüz yapılmış değildir. Ortaya atılan olumlu ve olumsuz görüşler, daha çok duygusal ve siyasal plânda kalmaktadır. Fakat üzerinde birleşilen bazı genel noktalar yok değildir. Köy Enstitülerinin sağladıkları sonuçları şöyle özetleyebiliriz: (8)

(7) Aynı, s. 494, 530-532,

(8) Bu değerlendirmede başvurulan belli başlı kaynaklar aşağıdadır:
Hürrem ARMAN, *Piramidin Tabanı*, Köy Enstitüleri ve Tonguç, Ankara, 1969
Ülker AKÇAKOCA, "Kalkınmamız ve Köy Enstitüleri" *IMECE*, No. 25 (s.6-8) No. 26 (s. 5-7), 1963.

Cevat GERAY, "Köy Kalkınması ve Tonguç", *IMECE*, Sayı: 100 (1969), s. 10-13

ARMAN-KANSU-GERAY, "Köy Enstitüleri Uygulamasından Çıkan Sonuçlar" *Devrimci Eğitim Şûrası*, T.Ö.S. Yayını, Ankara, 1969, s. 368-89.

Z.F. FİNDİKOĞLU, "Terbiye ve Tedvin Sosyolojisi Bakımından Köy Enstitüleri Meseleleri", *Sosyoloji Konferansları*, VI. Kitap, İst. 1966, s. 65-83.

Fay KIRBY, *Türkiye'de Köy Enstitüleri*, Ankara, 1962,

Mümtaz SOYSAL, "Köy Enstitüleri ve Türkiye'nin Toplumsal Yapısı", *Birlik*, C: 5, No: 64 (1964), s. 22-24.

1. Enstitüler, köy çocukları için fırsat eşitliği sağlamış, eğitimin yüksek maliyetini düşürmüştür.
2. Köyün, içinden çıkarılan, köyle ilişiği kesilmeden köye eğitilip gönderilen, köyü en iyi tanıyan önderlerin eline bırakılması sonucunu doğurmuştur.
3. Köyün kalkınması için gerekli yersel önderlik, bunun için yararlı becerileri kazanmış olan köylü gençlere geçmiştir.
4. Çevre ve köy araştırmalarıyla köy hakkındaki bilgilerimiz genişlemiş, Enstitüler, köy araştırmalarını başlatan ve yayan merkezler olmuşlardır.
5. Ulusal kültürün yaratılmasında, folklorun ortaya çıkarılmasında Enstitülerin büyük katkısı vardır.
6. Köy Enstitülerinden çıkan yazarlar, ozanlar, gerçekçi köy yazınının yaratılmasında baş rolü oynamışlardır.
7. Köy gerçeklerini bilen, köyü seven, köyden yetişmiş olan yeni bir aydın tipi türemiştir.
8. Enstitüler, çevrenin ekonomik ve kültürel hayatını etkileyen kalkınma merkezleri durumuna girmişlerdir.
9. Çevreye örneklik edecek ekonomik girişimleri yine Enstitüler vermişlerdir.

Köy Enstitülerine karşı yönetilen en ilgi çekici eleştiri, siyasal çevrelerden gelmiş, tutucu çevreler de buna katılmıştır. Enstitülerin aşırı sol akımların güçlenmesine yol açtığı ileri sürülmüş, kız ve erkek öğrencilerin bir arada öğretim görmeleri yerilmiştir.

Köy Enstitüleri hareketi, bütün başarılı yönlerine karşın, kooperatifçilik ve benzeri ekonomik tedbirlerle tamamlanamadığı için tek yanlı bir kalkınma hareketi olmak zorunda bırakılmıştır.

Fakat bu, Köy Enstitülerinin olumlu etkilerini silecek nitelikte değildir. Daha doğrusu, hareketin dışındaki etkenlere bağlıdır.

Paul STERLING, *Türkish Village*, s: 277.

Şerif TEKBEK, *Canlandırılacak Köy Yolunda*, Akçadağ Köy Enstitüsü Basımevi 1947.

— *Neden Köy Enstitüleri*, Türkiye Millî Gençlik Teşkilatı Yayını, İst., 1961.

Cavit Orhan TÜTENGİL, "Köy Enstitüsü Tecrübesi", *Cumhuriyet*, 17-18 Nisan 1966, s. 2.

Engin TONGUÇ, *Devrim Açısından Köy Enstitüleri ve Tonguç*, İstanbul, ANT yayını 1970, s. 141—155, 246

Talip APAYDIN, *Karanlığın Kuvveti*, Ankara 1969

Cevat GERAY, *Halk Eğitimine Giriş*, Eğitim Fak. yayını, Ankara, 1970 s. 103-104.

TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTENİN ÖRGÜN EĞİTİMİ GELİŞTİRMEDEKİ ROLÜ(*)

Doç. Dr. Fatma VARİŞ

Eğitim ve Öğretim Bilimleri Kürsüsü Öğretim Üyesi

«Eğitim, bir memlekette kalkınmanın yaratıcısı ve aynı zamanda yaratıcıdır. Kalkınmada hamle yapma ihtiyacında olan bir memlekette eğitim, kalkınmada öncülük yapma sorumluluğu taşır. Ancak bu sorumluluğun sağlıklı yerine getirilmesi, eğitimin, kapsamlı ve bilimsel bir inceleme alanı olarak ele alınmasıyla mümkündür. Bunun için Üniversitelerde, örgün eğitime etkinlik getirecek Eğitim Fakültelerinin kurulması zorunludur.»

I - GİRİŞ

Yüksek Öğretim programlarında yeni konuların yer alması, Türkiye'de de, diğer memleketlerde genellikle görüldüğü gibi, yeni üniversitelerde başlamıştır. Bu tebliğin konusu ise, nisbeten eski olan Ankara Üniversitesinde beş yıl önce ilk defa kurulmuş olan Eğitim Fakültesi ile ilgilidir.

Memleketimizde, orta öğretimin ilk devresinde okullaşma oranının % 34, ikinci devresinde % 16 ve yüksek öğretimde % 6 olduğu düşününlürse, daha çok sayıda insan için daha kaliteli öğrenim sağlama ihtiyacı ortaya çıkar. Eğitimi genel olarak kantite ve kalite yönlerinden geliştirme yollarını ararken, akademik-meslekî, teknik alanlarda gerekli insangücünün sayı ve nitelik yönlerinden saptanması gerekir. Akademik orta öğrenim, üniversitelere öğrenci hazırlarken, meslekî ve teknik öğrenim için ayrı yüksek öğretim kurumları açılmış, bu kurumlar bir taraftan meslekî ve teknik alanlarda ihtiyaç duyulan insan gücünü yetiştirirken, diğer taraftan da yüksek öğrenim için gittikçe artan aspirasyonlara cevap vermiştir. Bu gelişmeler, üniversite mezunları ile yüksek okul mezunlarının ştatü ve rollerindeki farklılıktan doğan yeni yeni problemlerin belirlenmesine sebep olmuştur.

Memleketimizde, genel olarak, 23-24 Şubatta Strazburg'da yapılan yuvarlak masa toplantısında belirttiğimiz gibi, yüksek öğretim kuruluş-

(*) 13 Mayıs 1970 tarihinde İstanbul'da yapılan Avrupa Konseyi Yüksek Öğretim ve Araştırma Komisyonunun toplantısında verilen tebliğin Türkçesidir.

larının ilk aşamada akademiye ve sonra da fakülteye dönüşmeleri eğilimi mevcuttur. Bunun yanında eski ve yeni üniversitelerde programlarda yeni konulara yer verilerek suretiyle çeşitlenmeye gidilmektedir. Şimdi üniversitelerde çeşitlenmeye "diversification"a bir örnek teşkil eden Eğitim alanının üniversite içinde yer almasının nedenlerine değinilecektir.

I. Eğitimin Üniversiter bir inceleme alanı olarak evrimi

Son 20 yıl içinde Türk Eğitiminde en önemli eğilimlerden biri, Eğitimcilerin öğretim, yönetim ve uzmanlık alanlarında kaliteyi etkilemek üzere eğitimi, Üniversiter bir konu haline getirme çabaları olmuştur.

Bu fikre inanan entellektüel bir grup, eğitim sisteminde bu ihtiyacı duyan birkaç lider, ve Üniversite mensuplarının elbirliği ile bu fikir bir eylem haline dönüşmüştür.

Eğitim sisteminde ortaya çıkan kaliteye ilişkin ihtiyaçları başlıca üç kategori halinde ortaya koymak mümkündür:

- I) Daha kaliteli öğretim
- II) Eğitimin özel hizmetlerinde uzman personel yetiştirme
- III) Yöneticiliğin akademik bir yetişmeye bağlanması

I) Daha kaliteli öğretim :

Dünyanın hemen bütün memleketlerinde görüldüğü gibi, Türkiye'de de eğitim hizmetlerine eleman yetiştirme, geçen yüzyılın ortalarında Öğretmen yetiştirme şeklinde başlamıştır. İlk ve orta öğretim kurumlarında öğretmen ihtiyacını karşılamak üzere yürütülen bu fonksiyon, Yeni Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim anlayışı çerçevesinde yeniden inşa edilmiş, farklı seviyeli ve farklı amaçlarla çalışan okullar için öğretmen yetiştirme işi yeniden düzenlenmiştir. Son yarım yüzyıl içinde, bu kurumlarda programın genel kültüre ilişkin muhtevası ile meslekî muhteva ve faaliyetler arasında denge aranmış, "Öğretmen yetiştiren kurumlarda kim Öğretmenlik yapacaktır?" sorusu ise kesinlikle cevaplandırılmamıştır.

İlk ve orta öğretimde öğrenci nüfusunun hızla artması üzerine Öğretmen yetiştiren kurumların daha çok kantitatif ihtiyaçları karşılayacak biçimde çalışması, meslekleşme ihtiyacını körüklemiş, bu kurumları araştırma ve öğretim yönlerinden destekleyecek bir kuruluşa zemin hazırlamıştır.

Böyle bir kuruluşun başarısında önşartını çeşitli seviyelerdeki diğer Öğretmen yetiştiren kurumlarla ilişki kurmak olduğu ise açıktır.

II) Eğitimin Özel Hizmetlerine uzman yetiştirme :

Eğitim hizmetlerinde ihtiyaç duyulan uzmanlık fonksiyonunun kaynağının bulunmayışı da uygulamalardaki krizin meslekî olan diğer bir vechesi olmuştur. Uygulama alanında beliren önemli sorunların çözümü için, modern fikir ve kavramların, araştırma sonuçlarının okullara ulaştırılmasına ihtiyaç duyulmaktaydı. Eğitim programlarının uygulanmasında ortaya çıkan sorunların çözümüne, başarısızlık ve okulu terk nedenlerinin araştırılmasına, öğrencilerin psikolojik problemlerinin araştırılmasına ve yardım sağlanmasına, halk eğitiminin örgütlenmesine, özel eğitim kurumlarına personel yetiştirilmesine ihtiyaç vardı. Öğrenci artışı ile birlikte problemlerinde yığıldığı sistemlerde bütün bu hizmetlerin Öğretmenler tarafından görülemeyeceği açıktır. İllerde, eğitim hizmetlerini kalite yönünden destekleyecek, merkez teşkilâtı ile devamlı surette koordinasyon kuracak uzmanların yetiştirilmesi ile eğitim hizmetlerinin yalnızca malûmat vermeye inhisar etmesi önlenebilir. Okul sistemlerinde reform, okulların gerçekten davranış değiştiren kurumlar haline gelmesi şu hizmetlerin görülmesiyle mümkün olacaktır:

1. Okul psikologluğu
2. Rehberlik
3. Eğitim Programlarının Geliştirilmesi
4. Özel eğitim, "Körler, sağır, uyumsuz çocuklar, üstün ve geri zekâlılar"ın eğitimi
5. Ölçme ve değerlendirme
6. Halk eğitimi
7. Eğitim Plânlaması

Memleketimizde bu hizmet alanlarından uygulamada söz edildiği zamanlarda ve yöneticilerin bu alanlarda kısa seminerler düzenledikleri yıllarda bu konular, genellikle, akademik anlamda ele alınmamış bulunmaktaydı.

Bu alanlarda uzman yetiştirme ihtiyacına iki yönden cevap verilebilir. Biri, Öğretmen yetiştiren kurumlarda öğretim süresini yukarı doğru uzatarak ihtisas vermek, diğeri ise bu öğretimi Üniversitede vermektir. Teorik olarak birinci yolun daha sağlıklı olduğu söylenebilir. Bu takdirde başarı, öğretmen yetiştiren kurumların akademik ve araştırma personeliyle donatılmasına bağlı olacaktır. Memleketimizde bu kurumların bu yönden gelişemediğini söylemek mümkündür. Diğer alternatif olan Üniversiteler, çevreye rehberlik fonksiyonları dolayısıyla, ve ayrıca lisans-üstü öğrenim imkânları sebebiyle uzman yetiştirme fonksiyonunu üzerlerine alabilirler.

III) Eğitimde yöneticilik :

Bu kategori, eğitim ve okul idarecisini sosyal - psikolojik, ekonomik alanlarda olduğu kadar eğitim ve idarecilik alanlarında da hizmete özel anlamda yetiştirmeyi amaç edinmektedir. Bu, öğretmen ve eğitim uzmanlarına idarecilik formasyonu vermekle ve mevcut idarecileri hizmet içi akademik kurslarla yetiştirmekle gerçekleştirilebilir.

Örgün eğitimin çeşitli kademelerinde, çalışanların hizmet içi ve iş başında yetiştirmeleri devamlılık ve ko-ordinasyon isteyen bir iştir. Bu hizmetin görülebilmesi için eğitimin çeşitli alanlarında ihtisas gücüne ihtiyaç vardır.

Eğitimi, bilimsel araştırma alanı olarak gerçekleştirmede en önemli fonksiyon araştırmadır.

Sağlıklı bir eğitim politikası, ancak, eğitim araştırmalarının sonuçlarının ışığında tayin edilebilir. Bu sebeple eğitim araştırmalarına büyük bir ihtiyaç vardır.

Yukarıda eğitim alanında beliren çeşitli ihtiyaçlara değinildi. Şimdi bunları karşılama imkânlarını gözden geçirelim.

Bu imkânlardan biri, Millî Eğitim Bakanlığı ve Bakanlığa bağlı yüksek okullar, diğeri ise Üniversitelerdir. Millî Eğitim Bakanlığı Merkez Teşkilâtı Okul çağındaki çocukların öğrenim ihtiyaçlarını karşılamakla, Öğretmen tayin ve nakilleriyle ve diğeri idarî işlerle son derece meşgul bulunmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu zaman, Bakanlık Merkez Örgütü, Atatürk Türkiye'sinde devrimleri gerçekleştirecek bir eğitim sisteminin kurulmasında sağlıklı bir rol oynamıştır. Bu, yönetimde ve eğitim politikasının tayininde başarılı bir başlangıçtı.

Millî Eğitim Bakanlığı, ideallerde ve yönetimde sistemi birleştirmiş ve gerçekçi bir yaklaşımla genç, yaşlı her vatandaşta, Türkiye'nin çağdaş uygarlık düzeyine varmasına katkıda bulunmak üzere, ideal ve amaç geliştirmiştir. 1920-1930 yılları arasında merkez teşkilâtının, memleketimizde eğitim gören küçük bir nüfus için çalıştığı bir gerçektir. Nüfusun artması ile öğrenci ve öğretmen sayısı da artınca, Bakanlığın sorumluluğu çığ gibi büyümüş, kantite problemlerinin ağır tazyiki altında, kalite problemleriyle etkin bir şekilde uğraşmak imkânı bulunamamıştır.

Eğitimi makro açıdan ele alacak ve kaliteyi geliştirecek bir kurum açma fikri ise yeniydi.

Ankara ve İstanbul üniversitelerinde Felsefe bölümlerine bağlı, pedagoji-psikoloji kürsüleri vardı. Bunlardan İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, iki yıl önce Pedagojide lisans vermeye başlamıştır.

Bir eğitim kurumu olan Üniversite, diğer araştırma problemleri yanında, eğitimi bir araştırma alanı olarak kolay kolay ihmal edemezdi.

Üniversite için bir Eğitim Fakültesi kurma fikri ilk defa Orta Doğu Teknik Üniversitesi kurulurken ortaya atılmış, bu amaçla altı Türk eğitimcisi ihtisas için A.B.D. ne gönderilmiştir. Fikir ODTÜ'de gerçekleşmemiş fakat, İstanbul ve Ankara Üniversitelerinde yapılan toplantılarda olgunlaşmıştır. 1956 yılından bu yana yapılan toplantılarda Millî Eğitim Bakanlığı akademik ve meslekî yönden kuvvetli öğretmene olan ihtiyacı öne sürmüş, yedinci eğitim şurasında uzmanlık alanlarında eleman yetiştiren bir ihtisas okulu kurulması öngörülmüştü. Ankara Üniversitesi başlangıçta modern eğitim bilimlerinde bir araştırma enstitüsü kurma üzerinde durmuşsa da 1965 yılında her iki fonksiyona da ihtiyaç olduğu gerekçesiyle Ankara Üniversitesine, bağlı bir eğitim Fakültesi kurulmuştur.

Bu sırada Hacettepe Üniversitesinde mezuniyet sonrası eğitim bölümü gelişmekteydi.

II - Amaç ve Fonksiyon

A.Ü. Eğitim Fakültesi, Millî Eğitim Bakanlığı ile Ankara Üniversitesinin yakın işbirliği ile kurulmuştur. Fakültenin varlığını kabul ettirmesi şüphesiz çalışmalarındaki ciddiyete bağlıydı.

Bu yüzden başlangıçta, Türkiye'de ve dış memleketlerde Eğitim Fakülteleri, Öğretmen yetiştiren kurumlar, Eğitim Bölümleri, ve kürsülerde:

- . Öğretimin amaç ve fonksiyonları
- . Eğitim Programları
- . Öğrenciler
- . İhtisas dereceleri
- . Öğretim üyeleri
- . Eğitim hizmetleri
- . Topluma dönük hizmetler
- . Öğrenci hizmetleri

üzerinde bir inceleme yaparak yayınladı. Yukarıda açıklanan ihtiyaçlar bu incelemenin ışığı altında derlenerek Eğitim Fakültesinin programlarının temeli atıldı.

Eğitim Fakültesinin amaç ve fonksiyonları şöyle belirlenmiştir:

1. Memleketimizde eğitim problemlerinin bilimsel seviyede araştırılması ve bu alanda Türk Millî Eğitim politikasına yardımcı olunması,
2. Öğretmen yetiştiren kurumlara meslek dersi öğretmeni yetiştirilmesi,
3. Mezun olduktan sonra Öğretmen olacak Üniversite öğrencilerine meslek formasyonu verilmesi,
4. Mevcut öğretmen ve idarecilerin, kendi ihtisas alanlarının zaman içindeki gelişmelerine paralel olarak hizmet içi yetiştirilmeleri ve bu yetişmenin belirli bir düzene bağlanması,
5. Eğitimin özel hizmetlerine uzman yetiştirilmesi; (okul psikoloğu, rehberlik uzmanı, program geliştirme Uzmanı, Eğitim İdarecisi, Halk Eğitimi, Özel eğitim, Plânlama vb.)

Bu amaçları gerçekleştirmek üzere fakültede sekiz kürsü teessüs etmiştir.

1. Eğitim — Öğretim Bilimleri
2. Eğitim Felsefesi
3. Eğitim Psikolojisi
4. Eğitim Sosyolojisi
5. Güzel Sanatlar Eğitimi
6. Özel Eğitim
7. Eğitim Hukuku
8. Eğitim Ekonomisi, Plânlaması ve İdaresi

Beş yıl içinde Fakülte üç seviyede program yürütmeyi başarmıştır:

1. Eğitimde lisans derecesi veren dört yıllık bir program.
2. Çeşitli disiplinleri, ilgili fakültelerde görenler için iki yıl süren öğretmenlik sertifikası programı.
3. Eğitimde Yüksek lisans ve doktora götüren lisans-üstü öğrenim programı.

Bu geniş sorumluluğu yerine getirme hususunda ciddiyetle çalışan fakülte, diğer taraftan kendisini Üniversiteye, Bakanlığa, Öğretmen yetiştiren kurumlara ve çevreye kabul ettirmek sorumluluğu duymuştur. Bunun için gerekli temas ve toplantılara ek olarak öğretmen yetiştiren kurumların mezunlarına lisans-üstü programlarını açmıştır.

Bu, öğretmen yetiştirme fonksiyonu ile eğitimde akademik çalışmaları hem ayıran hemde ikisi arasında ilişki kuran önemli bir dönüşümdür.

Fakültenin gelecekteki gelişmesinin, örgün eğitime hizmeti oranında gerçekleşeceği söylenebilir.

Eğitim Fakültesinin eğitimde lisans veren programı, Türkiye için yeni olduğundan yeni istihdam alanları ve kadroları gerektirmiştir. Meslek dersi Öğretmeni ve uzman yardımcısı olmak üzere yetişen bu grup için 1969 yılında eğitim tarihimizde ilk defa eğitim uzmanlığı kadroları çıkarılmıştır. İlk mezunlardan bir grup, vilâyetlerde, Millî Eğitim Müdürlüklerinde uzman yardımcılığı kadrolarına atanmışlar ve ilde kalite ve kantiteye ilişkin durum tesbiti çalışmaları yapmakla görevlendirilmişlerdir. Bu gruba fakültenin lisans-üstü programları da açıktır.

Mezunlardan bir kısmı kamu sektöründe ve özel sektörde mevcut eğitim dairelerine girmiştir. Bu sektörlerle eğitimci tayını, eğitimin, bir meslek alanı olarak gelişmesinde önemli bir aşamadır.

III - SONUÇ

Eğitim memleket kalkınmasının hem sebebi hem de sonucudur. Kalkınmış memleketlerde eğitim çoğu zaman bir sonuç olarak görülmüştür; zira bu memleketlerde eğitim devamlı surette ekonomik, teknolojik, politik ve sosyokültürel etkenlerin kontrolünde kalmıştır.

Gelişme ihtiyacında olan bir memlekette ise, eğitimin, kurum ve süreç olarak kalkınmada liderlik etme görev ve sorumluluğu vardır. Bu fonksiyonu başarıyla yürütebilmek için kalite üzerinde durulur. Kaliteli eğitim, özellikle ihtisas gücünün yetiştirilmesi pahalı olmak durumundadır. Bunun ihmali yüzünden eğitim süreçleri, ferdlere dilek seviyelerinin ve sosyal ve teknolojik gelişmelerin gerisinde kalmıştır. Günümüze damgasını basan eğitim krizi bir yönden bu şekilde açıklanabilir.

Bu kriz, eğitimin, meslekî ve akademik bir alan olarak belirlenmesi ve bu alanın kapsamlı sistematik ve bilimsel anlamda gelişmesiyle belli bir ölçüde çözümlenebilir.

Eğitim toplumda hemen hemen bütün bireyleri ilgilendirmektedir. Fakat bu genişlik bu alanın amatörce ele alınması için bir sebep teşkil etmez. Eğitimde Öğretim, Uzmanlık ve Yönetim hizmetlerini özel surette yetiştirmiş ve derinleşmiş elemanların yürütmesi elzemdir. Bu elemanların yetişmesini en iyi destekleyecek kurum Üniversitedir. Yetişen elemanların örgün eğitim hizmetlerinde görevlendirilmesi ile Üniversite ve örgün eğitim kurumları arasında köprü kurulabilecek ve Üniversite çevreye dönük eğitim hizmetini yerine getirilmiş olacaktır.